

LISINSKI
SUBOTOM
SVIJET NA
DLANU

24/25

26. listopada 2024. u 19.30

BAMBERŠKI SIMFONIČARI

JAKUB HRŮŠA, dirigent

DANIIL TRIFONOV, glasovir

 LISINSKI

Fotografija: Dražen Petrač

BLAGOJE BERSA

Idila, za orkestar, op. 25b

LUDWIG VAN BEETHOVEN

Simfonija br. 4, u B-duru, op. 60

Adagio – Allegro vivace

Adagio

Allegro vivace – Trio: un poco meno allegro

Allegro ma non troppo

SERGEJ RAHMANJINOV

Rapsodija na Paganinijevu temu, op. 43

LEOŠ JANÁČEK

Taras Buljba, rapsodija za orkestar, JW VI/15

Andrejeva smrt

Ōstapova smrt

Proročanstvo i smrt Tarasa Buljbe

Poslije koncerta s umjetnicima razgovara Dina Puhovski.

DANIIL TRIFONOV

Pijanist **DANIIL TRIFONOV**, dobitnik nagrade *Grammy*, na spektakularan je način osvojio svijet klasične glazbe, kao solist, prvak koncertnog repertoara, suradnik u komornim i vokalnim izvedbama i skladatelj. Povezujući besprijekornu tehniku i rijetku osjetljivost i dubinu, njegovi nastupi izazivaju strahopoštovanje. „On ima sve i još više od toga... i nježnost i taj demonski element. Nisam nikad čula ništa slično“, divila se Martha Argerich.

Transcendental, album s djelima Franza Liszta i treći Trifonovljev album otkad ekskluzivno snima za Deutsche Grammophon, osvojio je nagradu *Grammy* za najbolji instrumentalni solistički album 2018. godine. Časopis *Gramophone* proglasio ga je umjetnikom koji je obilježio 2016. godinu, a 2019. proglašen je umjetnikom godine u časopisu *Musical America*. Francuska vlada imenovala ga je 2021. Vitezom reda umjetnosti i književnosti. Kao što piše londonski *Times*, „nema sumnje da među pijanistima našega doba on najviše zadivljuje“.

U sezoni 2024./2025. Trifonov će biti rezidencijalni glazbenik Čikaškoga simfonijskog orkestra i Češke filharmonije. Vrhunac rezidencije u Chicagu bit će Brahmsov Drugi koncert za klavir pod ravnanjem Klause Mäkeläa, a njegov češki mandat obilježiti će Dvořákov Klavirski koncert, sa Semjonom Bičkovom, koji su izveli na otvorenju sezone u Pragu, a izvodit će ga i na turneji – u Torontu te u njujorškome Carnegie Hallu. Trifonov također otvara sezonu Orkestra Gewandhausu iz Leipziga, Mozartovim 25. koncertom za klavir pod ravnanjem Andrisa Nelsonsa; izvodi Prokofjevovljev Drugi koncert sa Simfonijskim orkestrom San Francisca i Esa-Pekkom Salonenom; na europskoj turneji ponavlja Dvořákov Koncert s Jakubom Hrušom i Bamberškim simfoničarima; svira Ravelov Koncert u G-duru s orkestrom Elbphilharmonie Sjevernonjemačkoga radija iz Hamburga i Alanom Gilbertom te se pridružuje Rafaelu Payareu i Montrealskoj simfoniji u koncertima Schumanna i Beethovena, na velikoj europskoj turneji koja obuhvaća London, Amsterdam, Luxembourg, Pariz, Hamburg, Berlin, München i Beč. Trifonov će još dva puta nastupiti u Carnegie Hallu, najprije u sklopu soloturneje koja ga vodi i u Chicagu i Philadelphiju, a nakon toga s violinistom Leonidasom Kavakosom, s kojim će također nastupati u Chicagu, Bostonu, Kansas Cityju i Washingtonu.

Ove jeseni izlazi *My American Story*, Trifonovljev novi dvostruki album za Deutsche Grammophon, na kojemu su uparena solistička djela i koncerti Gershwinia i Masona Batesa, koji je svoj Koncert posvetio upravo Trifonovu. Oba su koncerta snimljena uživo, s Yannickom Nézet-Séguinom i Filadelfijskim orkestrom. S njima je Trifonov i prije surađivao, u nagrađenom diskografskom nizu *Destination Rachmaninov*.

Izdavačka kuća Deutsche Grammophon prošle je sezone objavila posebno, *deluxe* CD i *Blu-Ray* izdanje Trifonovljeve uspješnice iz 2021., albuma *Bach: The Art of Life*. Pijanist na albumu svira Bachovo remek-djelo *Umjetnost fuge*, koje je sam dovršio pa je za to izdanje dobio šestu nominaciju za *Grammy*, dok je popratni glazbeni video 2022. dobio nagradu *Opus Klassik*. Istu je nagradu Trifonov dobio i godinu prije, kao instrumentalist/pijanist godine, za *Silver Age*, svoj album ruske solističke i orkestralne klavirske glazbe, s djelima Skrijabina, Prokofjeva i Stravinskog. Tom je albumu prethodilo izdanje *Destination Rachmaninov: Arrival* iz 2019., za koje je Trifonov nominiran za *Grammy* i na kojem svira Rahmanjinovljev Prvi i Treći koncert. Bio je to treći u nizu albuma koje je Trifonov snimio s Filadelfijskim orkestrom i Nézet-Séguinom za Deutsche Grammophon. Za istoga je izdavača Daniil Trifonov objavio i *Chopin Evocations*, album koji povezuje Chopinovske skladbe s onima skladatelja 20. stoljeća na koje je Chopin utjecao, i *Trifonov: The Carnegie Recital*, sa snimkom svojega rasprodanog prvog nastupa u glasovitoj dvorani 2013., za koju je prvi put nominiran za *Grammy*.

Fotografija: Dario Acosta

Trifonov je u sezoni 2010./2011. osvojio nagrade na tri najprestižnija natjecanja u svijetu glazbe: treću nagradu u Varšavi, na Natjecanju *Chopin*, prvu nagradu na *Rubinsteinu* u Tel Avivu, a na Natjecanju *Čajkovski* u Moskvi osvojio je i prvu nagradu i *Grand prix* – dodatno priznanje za najboljega natjecatelja u svim kategorijama. Godine 2013. osvojio je prestižnu Nagradu *Franco Abbiati* kao najbolji instrumentalni solist prema mišljenju najcjeljenijih glazbenih kritičara Italije.

Nakon prvih solorecitala u dvoranama Carnegie Hall, Wigmore Hall, Musikverein, Suntory Hall i Salle Pleyel, u sezoni 2012./2013., Trifonov je održao i održava solističke recitale i u nizu drugih cijenjenih dvorana diljem Europe, Sjedinjenih Američkih Država, Australije, Koreje i Japana.

Rođen u Nižnom Novgorodu 1991., Trifonov je s pet godina počeo glazbeno školovanje. Zatim je pohađao moskovsku Glazbenu školu Gnesin, u razredu Tatjane Zelikman. Školovanje je nastavio na Institutu za glazbu u Clevelandu, u klasi Sergeja Babajana, a studirao je i kompoziciju pa nastavlja skladati za klavir, komorne sastave i orkestar. Kad je praisveo svoj Prvi klavirski koncert, u novinama *Plain Dealer* iz Clevelanda pisalo je: „Premda smo sami svjedočili izvedbi, ne možemo sasvim povjerovati da se dogodila. Toliko je umijeće pijanista i skladatelja Daniila Trifonova.“

JAKUB HRŮŠA

JAKUB HRŮŠA rođen je u Češkoj i šef dirigent je Bamberških simfoničara, kao i novoizabrani glazbeni ravnatelj u Kraljevskoj operi u Covent Gardenu (na funkciji od 2025.) i glavni gostujući dirigent Češke filharmonije. Bio je glavni gostujući dirigent Orkestra Akademije Santa Cecilia, Orkestra Philharmonia i Tokijskoga metropolitanskog simfonijskog orkestra. Godine 2023. osvojio je nagradu *Opus Klassik* kao dirigent godine.

Čest je gost mnogih uglednih svjetskih orkestara, blisko povezan s Bečkom, Berlinskom i Minhenskom filharmonijom, Simfonijskim orkestrom Bavarskoga radija, Orkestrom Iajpciškoga Gewandhausu, Staatskapelle Dresden, orkestrom Tonhalle Zürich, Orkestrom Festivala u Luzernu, Kraljevskim orkestrom Concertgebouwa, Pariškim orkestrom, Filharmonijom Francuskoga radija, Simfonijskim orkestrom NHK i Mahlerovim komornim orkestrom. U SAD-u surađuje s Clevelandskim orkestrom, Njujorškom filharmonijom te s Čikaškim i Bostonskim simfonijskim orkestrom.

Kao operni dirigent ravnao je izvedbama na Salzburškom festivalu (*Katja Kabanova* s Bečkom filharmonijom), u Bečkoj državnoj operi (*Slučaj Makropulos*), Covent Garden (*Carmen*, *Lohengrin*), Nacionalnoj operi u Parizu (*Rusalka*) i Operi u Zürichu (*Slučaj Makropulos*). Redovit je gost Festivala Glyndebourne gdje je dirigirao sljedeća djela: *Vanessa*, *Mudra lija*, *San ljetne noći*, *Carmen*, *Kroćenje goropadnice*, *Don Giovanni* i *La Bohème*, a tri godine bio je glazbenim ravnateljem programa *Glyndebourne On Tour*.

Među glazbenicima s kojima je surađivao proteklih godina bili su Behzod Abduraimov, Piotr Anderszewski, Leif Ove Andsnes, Emanuel Ax, Lisa Batiashvili, Joshua Bell, Yefim Bronfman, Rudolf Buchbinder, Renaud Capuçon, Gautier Capuçon, Isabelle Faust, Bernarda Fink, Julia Fischer, Sol Gabetta, Véronique Gens, Christian Gerhaher, Kirill Gerstein, Karen Gomyo, Hélène Grimaud, Augustin Hadelich, Hilary Hahn, Barbara Hannigan, Alina Ibragimova, Steven Isserlis, Janine Jansen, Sheku Kanneh-Mason, Leonidas Kavakos, Jevgenij Kisin, Patricia Kopačinska, Lang Lang, Igor Levit, Karita Mattila, Albrecht Mayer, Anne-Sophie Mutter, Stephanie d'Oustrac, Emmanuel Pahud, Beatrice Rana, Kian Soltani, Josef Špaček, Nikolaj Szeps-Znaider, Antoine Tamestit, Jean-Yves Thibaudet, Daniil Trifonov, Mitsuko Uchida, Klaus Florian Vogt, Lukáš Vondráček, Yuja Wang, Alisa Weilerstein i Frank Peter Zimmermann.

Za svoje je snimke Jakub Hrůša dobio brojne diskografske nagrade i nominacije. Nominiran je za nagradu časopisa *Gramophone* 2024. godine za snimku Brittenova Koncerta za violinu, s Isabelle Faust i Simfonijskim orkestrom Bavarskoga radija te za snimku opere *Káťa Kabanová* s Bečkom filharmonijom na Salzburškom festivalu. S Bamberškim simfoničarima dobio je nagrade ICMA za simfonijsku glazbu 2022. i 2023., za snimke Rottove Prve simfonije i Brucknerove Četvrte simfonije. Dobitnik je i Nagrade Njemačkog udruženja diskografskih kritičara za snimku Mahlerove Četvrte simfonije. Godine 2021. snimke njegovih izvedbi violinskih koncerata Martinůa i Bartóka s Frankom Peterom Zimmermannom nominirane su za nagrade časopisa *BBC Music Magazine* i *Gramophone*. Album na kojemu Jakub Hrůša ravna Bavarskim simfonijskim orkestrom, uz solista Augustina Hadelicha i u izvedbi Dvořákova Violinskoga koncerta, nominiran je za nagradu *Grammy*. Nosači zvuka na kojima izvodi Klavirske koncerte Martinůa i Dvořáka, s Ivom Kahánekom i Bamberškim simfoničarima (Supraphon) i *Vanessu* iz Glyndebournea (Opus Arte) dobili su nagrade časopisa *BBC Music Magazine* 2020. godine.

Jakub Hrůša studirao je dirigiranje na Akademiji izvedbenih umjetnosti u Pragu, gdje mu je, među ostalima, predavao Jiří Bělohlávek. Predsjednik je Međunarodnoga Martinůova kruga, u sklopu Zaklade Martinů, i Dvořákova društva te je počasni član Kraljevske akademije u Londonu. Prvi je dobitnik Nagrade *Sir Charles Mackerras*. Godine 2020. dobio je i Nagradu *Antonín Dvořák* (koju dodjeljuje Češka akademija za klasičnu glazbu) i (s Bamberškim simfoničarima) Bavarsku državnu nagradu za glazbu.

Više informacija o Orkestru dostupno je na službenim Instagram i Facebook stranicama: [bambergsymphony](#) i [Bamberger Symphoniker](#).

Fotografija: Andreas Herzau

BAMBERŠKI SIMFONIČARI

BAMBERŠKI SIMFONIČARI jedini su svjetski priznati orkestar koji ne potječe iz neke živahne svjetske metropole. Gotovo deset posto stanovništva u njihovu kraju pretplaćeno je na neki od pet koncertnih nizova toga orkestra, često već desetljećima. Ipak, „magnetski učinak“ orkestra prije svega se odnosi na djelovanje izvan njihova grada: kao putujući orkestar, još od 1946. prenose svijetom svoj karakteristični taman, suzdržan i topao zvuk, kao i glazbeni odjek grada iz kojega potječu. S gotovo 7500 koncerata u više od 500 gradova i 64 zemlje postali su ambasadori kulture za Bavarsku i cijelu Njemačku. Redovito su na turneji po SAD-u, Južnoj Americi, Japanu i Kini, a pozivaju ih u poznate koncertne dvorane i festivale po cijelome svijetu. Bamberški simfoničari stoga svoje poslanstvo sažeto opisuju kao „*odjeke diljem svijeta*“.

Okolnosti njihova nastanka čine ih zrcalom njemačke povijesti: 1946. nekadašnji članovi Njemačkoga filharmonijskog orkestra iz Praga našli su se u Bambergu s kolegama koji su također morali bježati iz svoje domovine zbog rata i poslijeratnog kaosa. Počevši od Praškoga orkestra, linija tradicije toga orkestra može se pratiti unatrag, u 19. i 18. stoljeće. Stoga korijeni Bamberških simfoničara sežu do Mahlera i Mozarta. Od 2004. Orkestar nosi počasni naslov *Bavarska državna filharmonija* i dobiva znatnu potporu Slobodne države Bavorske.

Od 1946. Orkestar su vodila četvorica šefova dirigenata: Joseph Keilberth, James Loughran, Horst Stein i Jonathan Nott, kao i umjetnički ravnatelj Eugen Jochum. S češkim dirigentom Jakobom Hrušom, koji je od 2016. peti šef dirigent Simfoničara, sazdan je most između povijesnih korijena Bamberških simfoničara i današnjice, više od 75 godina nakon osnivanja Orkestra. Redovito nastupaju sa svojim počasnim dirigentima Herbertom Blomstedtom i Christophom Eschenbachom, kao i s drugim vodećim dirigentima, kao što su Manfred Honeck, Andris Nelsons i Lahav Shani.

Nimalo zanemariv doprinos svjetski priznatom visokom profilu Bamberške simfonije daju i brojni koncertni prijenosi u suradnji s Bavarskim radijem (BR), kao i produkcija ploča i CD-ova. Godine 2019. Orkestar je uveo novinu snimajući Smetaninu *Moju domovinu* postupkom *direct-to-disc*, kojim se snimka izravno bilježi na disk bez digitalnog postprocesiranja, stvarajući jedinstven zvučni doživljaj. Njihova snimka Mahlerove Četvrte simfonije (2020., accentus music) dobila je 2021. Godišnju nagradu njemačkih diskografskih kritičara. Zatim su snimili Četvrtu simfoniju Antona Brucknera, u sve tri inačice na jednom izdanju. Bio je to jedinstven projekt, za koji su dobili Međunarodnu nagradu ICMA 2022. Godinu poslije, istu su nagradu dobili za snimku Prve simfonije Hansa Rotta. Bamberški simfoničari također su objavili četiri dvostruka CD-a sa simfonijama Brahmsa i Dvořáka (2018. – 2022., TUDOR). Dva od tih albuma ocijenjena su „izdanjima mjeseca“ u časopisu *BBC Music Magazine* u studenome 2022. godine.

Činjenicu da njihove suradnje stavljaju težište na programski sadržaj koncerata potvrđuje i nagrada za Najbolji koncertni program koju je 2018. Bamberškim simfoničarima dodijelila Udruga njemačkih glazbenih nakladnika. Godine 2020. Orkestar je dobio Bavarsku državnu nagradu za glazbu. Objavili su i audioknjigu (accentus music, 2021.) koja glazbeno pripovijeda o jedinstvenoj povijesti Simfoničara, od Mozarta u Pragu do današnjih dana.

Godine 2021. Bamberški simfoničari postavili su si cilj da djeluju i putuju na klimatski osvješteniji način, to jest rabeći prijevozna sredstva na pogon alternativnih izvora energije. Kad je riječ o duljim turnejama i odlascima u inozemstvo, ulažu se naponi za optimiziranjem ruta i svih postupaka na putovanju. Sve češće Orkestar u nekoj zemlji ostaje dulje vrijeme, primjerice u sklopu rezidencija ili edukacijskih projekata s lokalnim umjetnicima. Financijskom potporom projekata vezanih uz okoliš, uključujući one na koncertnim lokacijama, Orkestar nastoji kompenzirati većinu emisija CO₂ nastalih njihovim putovanjima.

LISINSKI
SUBOTOM
SVIJET NA
DLANU

24/25

Blagoje Bersa (Benito Bersa, Dubrovnik, 1873. – Zagreb, 1934.) začetnik je hrvatske glazbene moderne, skladatelj koji je obrazovanjem, tehničkim znanjem, instrumentacijom svojih djela, otvorenošću utjecajima svjetskih suvremenika te lirskim talentom naglo podignuo razinu hrvatske glazbe. Nakon Dubrovnika, od osme je godine živio u Zadru. Zapravo se tek od dvadesete godine ozbiljno bavio glazbom: od 1893. u Zagrebu polazi glazbenu školu Hrvatskoga glazbenoga zavoda, koju će opisati kao „njemačku knjigu loše prevedenu na hrvatski“. Zatim je studirao na Konzervatoriju u Beču, gdje je s prekidima živio do 1919. i povratka u Zagreb. Osnovao je studij kompozicije na zagrebačkoj Akademiji, čime je promijenio – i profesionalizirao – tijek hrvatskoga glazbenog stvaralaštva.

O Bersinim djelima muzikologinja Eva Sedak je zapisala: „Složenost stilsko estetičkih sjecišta glazbene moderne s najviše se snage ostvaruje u orkestralnom opusu Blagoja Berse (...) u kojemu je mahlerovski koncept poetskog glazbenog programa ozvučen orkestralnom fakturom oslonjenom na Richarda Straussa, a ona je i okosnicom Bersinih glazbeno-scenskih ostvarenja.“

Često izvođen orkestralni stavak **Idila** obično se predstavlja kao stavak nesuđene simfonije: Bersa je za studija u Beču počeo pisati Simfoniju u c-molu, koja je trebala imati četiri stavka i autobiografske elemente te podnaslov *Tragična simfonija*. Do 1902. Bersa je napisao tri stavka, koji se danas izvode odvojeno: *Dramatsku predigru*, *Idilu* i *Capriccio-scherzo*. Naslov *Idila* upućuje na to da ipak nije sve iz potencijalne autobiografske simfonije bilo *tragično*, naročito s obzirom na puni izvorni naslov *Idillio – Il giorno delle mie nozze* (*Idila – Dan mojega vjenčanja*). Eva Sedak ipak dodaje da navedene stavke možda ne bismo trebali sagledavati kao dijelove neostvarene simfonije, nego kao težnju skladateljâ moderne da napuste ustaljene modele, pa i simfonijski model.

Stvaralaštvo **Ludwiga van Beethovena** (Bonn, 1770. – Beč, 1827.), toga „diva neshvatljivog većini smrtnika“ (Yehudi Menuhin), uvriježilo se dijeliti na tri faze. Prva je do otprilike 1802. godine, kad proživljava krizu zbog gubitka sluha (pa uskoro više neće moći nastupati) i neizvjesne budućnosti. U srednjoj fazi piše ambiciozna, „junaka“ djela, a oko 1812./1813. počinje treća faza, s novom posvećenošću glazbi, obilježena pisanjem kompleksnih gudačkih kvarteta. Beethoven je, kao što je poznato, autor niza opusa koji i danas čine osnovu koncertnog i glazbeno-obrazovnog repertoara: napisao je, među ostalim, 32 klavirske sonate, brojna komorna djela, operu *Fidelio*, pet klavirskih koncerata, jedan za violinu i jedan trostruki – i devet važnih simfonija.

Fotografija: Wikimedia

Fotografija: Wikimedia

Četvrti simfonija u B-duru, op. 60, iz „srednje“ faze, doživjela je nezgodnu sudbinu u zavidljivoj Beethovenovoj opusu, našavši se između dviju 'legendarnih' simfonija koje su joj preotele pažnju. Robert Schumann zato je zanemarenu Četvrtu opisao kao „vitku grčku djevu između dva nordijska boga“. Zanemarivana je, nepravilno, jer je u njoj manje tjeskobne atmosfere od Treće i Pete. Smatra se da je Beethoven tada, 1806., bio u jednome od rijetkih sretnih razdoblja. Osim toga, simfoniju je naručio grof von Oppersdorf, oduševivši se Drugom simfonijom pa je Beethoven privremeno ostavio skice onoga što će postati Peta simfonija i preumjerio se u graciozniji, vedrije raspoloženje, sličnije Drugoj. Uz svijetle dijelove ipak je i mnogo tamnih pa se, zbog njihova izmjenjivanja, Četvrtu simfoniju već opisuje kao romantičku.

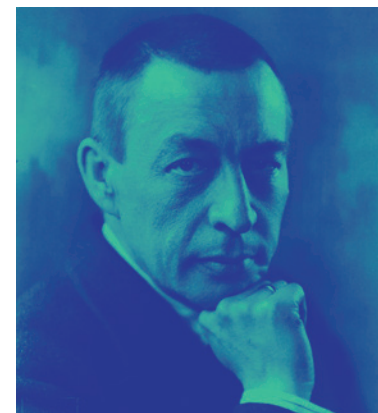
Polagani uvod u prvome stavku nije neobičan, no stalno se odgađa dolazak glavnoga tonaliteta, a Beethoven iznenađuje slušatelja nekom od brojnih glazbenih šala utkanih u partituru, stvarajući harmonijsku maglicu i iščekivanje rješenja. U lirskome drugom stavku tečne gudače stalno prekidaju otkucaji, kao povremene erupcije, no uvijek počnu iznova. Treći je stavak živahni ples, ali ne uštogljeni menuet, nego, kako piše Elisabeth Schwarm Glesner, „više ples uz pivo, nego uz pjenušac“, u kojem kao da će se uskoro izmaknuti tlo pod nogama. Četvrti je stavak jasan, živahan, oštar, uz duhovite pasaže, ali i nagla kočenja: nemir je prekinut na samom kraju (uz mini solo fagota), prije zaključnog zaleta.

Sergej Vasiljevič Rahmanjinov (Semjonovo, Novgorod, 1873. – Beverly Hills, 1943.) prve je sate glasovira dobio od majke. Studirao je na Konzervatoriju u Sankt Peterburgu i na Moskovskom konzervatoriju, koji je završio s pohvalama i nastavio ondje studirati kompoziciju. Za diplomsku skladbu dobio je rijetku pohvalu, zlatnu medalju Konzervatorija (komisiju je zadivio operom *Aleko*, skladanom u 17 dana). Nakon neuspjeha svoje Prve simfonije (dirigent Glazunov navodno je bio pijan), nekoliko godina ne može skladati, no vraća se jednim od svojih najpopularnijih djela, Drugim koncertom za glasovir, specifičnim po snažnoj, širokoj romantičkoj gesti. Upravo su melodije širokih poteza, melankolična ostinata, repeticije, 'mračnije' harmonije i 'sentimentalna' atmosfera učinili njegovu glazbu prepoznatljivom i izrazito popularnom kod publike.

Tijekom skladateljske stanke počinje dirigitirati, a gotovo do kraja života aktivno koncertira po Europi i SAD-u. Nakon Listopadske (oktobarske) revolucije 1917. zauvijek napušta Rusiju i odlazi u Skandinaviju pa u New York, gdje stječe ugled kao pijanistički virtuoz (bio je solist i na prazvedbi večerašnje skladbe, u Baltimoreu 1934.). Njegova su najpoznatija djela posvećena glasoviru, a napisao je i tri simfonije te kantate, opere i solopjesme.

Rapsodija na Paganinijevu temu zapravo je varijacijski stavak, čija je tema preuzeta iz 24. od 24 *capriccea* Nicolòa Paganinija, u a-molu. Iste su se teme već bili prihvatili i Brahms i Liszt te, nakon Rahmanjinova, i Boris Blacher (a i Paganini je varirao u svojem izvorniku). Rapsodija, koja je zapravo tema s 24 varijacije, mogla bi se nazvati i koncertom sažetim u jedan stavak – čija je sredina sporija i nježnija, baš kao u trostavčnome modelu. Ipak, Rahmanjinov, koji je dotad već bio napisao četiri klavirska koncerta, sestri je napisao da je to djelo nešto drugo.

Varirajući temu autora koji je bio

Fotografija: Wikimedia

poznat po izvrsnim izvedbama, Rahmanjinov stvara vlastiti vatromet: iskre frajcu u promjenjivim raspoloženjima tijekom 24 varijacije: od dramatičnih ugođaja, preko mističnoga ili čeznutljivog, do temperamentnoga, uvijek uz visoke zahtjeve za pijanista. Rahmanjinov je naknadno, neformalno, skladbi dodao program, odnosno skladbu vezao uz legendu da je Paganini prodao dušu đavlu kako bi ostvario nedodirljivu, savršenu moć sviranja violine i osvojio željenu ženu. Stoga je Rahmanjinov uz glavnu temu rabio i srednjovjekovnu temu *Dies irae* – Dan gnjeva, koju je utkao u još šest svojih skladbi. Nekoliko varijacija osobito je 'žestoko' u glazbenom zazivanju nebeskoga gnjeva, a s druge strane, Varijacija br. 18, s melodijskom inverzijom teme, lirsko je srce skladbe koje se katkad izvodi i zasebno.

Uz Paganinijevu virtuoznost na violini, poznata je bila i Rahmanjinovljeva za klavir, iako se za pijaniste rijetko govori da su se prodali đavlu. Kartaški rečeno, Rahmanjinov je pratio Paganinijev ulog i podigao ga, za vlastiti talent i virtuoznost.

Moravski skladatelj **Leoš Janáček** (Hukvaldy, 1854. – Ostrava, 1928.) glazbom se počeo baviti u zboru augustinskoga samostana u Brnu. Studirao je na Učiteljskom institutu u istom gradu i u Orguljaškoj školi u Pragu te poslije u Leipzigu i Beču. Vodio je niz zborova u Brnu i osnovao tamošnju Orguljašku školu koja je prerasla u konzervatorij. Janáčekovi su veliki uzori bili Musorgski, osobito njegove „govorne melodije“, i Debussy (orkestracija, harmonija), a utjecaj pučkih elemenata i, primjerice, češkoga govornog ritma na njegovo skladanje s vremenom je sve snažniji. Od 1880-ih skuplja i objavljuje moravske pučke pjesme. Izjavio je da se „u pučkoj glazbi nalazi cijeli čovjekov život. Onaj tko proizađe iz pučke glazbe postat će cjelovitim čovjekom.“

Janáček je dugo tražio vlastiti stil, pa se i njegova kasna djela najviše izvode. Napisao je nekoliko opera (*Šárka*, *Jenůfa*, *Katja Kabanova*, *Iz mrtvog doma*, *Lukava mala lisica...*), kojima se najviše bavio posljednjih dvadeset godina života, ali pisao je i simfonijsku, komornu i zborsku glazbu te predavao na Praškome konzervatoriju.

Janáček je cijeloga života bio zainteresiran za rusku književnost. Pripovijetku Nikolaja Gogolja o ratovanju i smrti kozačkoga vođe Tarasa Buljbe, u Kozačko-poljskom ratu 1628., prvi je put čitao 1905. u originalu, u Ruskome klubu u Brnu. Temi se vratio 1915., potaknut Prvim svjetskim ratom te je skladbu **Taras Buljba** posvetio „našoj vojsci, zaštitnicima naše nacije“. Ipak, smatrao je da bi u tadašnjoj situaciji mogao imati problema zbog iskazivanja simpatija prema Rusima pa skladbu nekoliko godina nije spominjao. Vratio joj se 1918. i neke dijelove izmijenio, što je poslije učinio još nekoliko puta; praizvedena je 1921. u Brnu. Godine 1926. trebala je biti izvedena u Zagrebu, no izdavač nije na vrijeme objavio note pa je izvedba otkazana.

Dok je Rahmanjinovljeva Rapsodija zapravo, ili ujedno, Tema s varijacijama koja podsjeća na koncert, ova Rapsodija neobična je po tome što ima tri stavka. Ipak, rabi slobodan, rapsodični tijek i niz glazbenih promjena raspoloženja u službi pripovijedanja.

Fotografija: Wikimedia

U prvome se stavku Andrej, sin Tarasa Buljbe, bori za Poljake, protiv oca i brata, a iz ljubavi prema jednoj Poljakinji – engleski rog uvijek donosi Andrejeve misli o voljenoj. Na kraju stavka, otac Taras ubija 'neprijatelja' – sina. Drugi stavak donosi Ostapovu smrt (Tarasova sina Ostapa zatočili su Poljaci, što slave mazurkom, dok je njegove bolne zazine Janáček povjerio klarinetu).

Treći stavak – Proročanstvo i smrt Tarasa Buljbe – počinje prijeteći, jer je Taras Buljba zarobljen i osuđen na lomaču. Prisjeća se svoje prošlosti, što skladatelju ponovno daje mogućnost poigravanja ugođajima, od dirljivih i nježnih do oporih i burlih. Taras Buljba prije smrti zamišlja buduće trijumfe – i slobodu – svojega naroda.

Kratki opis radnje *Tarasa Buljbe* mogao bi upućivati na zaključak da rat zaista nema smisla, jer se brat bori protiv brata, otac ubija sina, a na kraju i sam pogiba – no za Janáčeka, Buljba je postao simbolom otpora njemačkim snagama koje su prijetile, među ostalima, i Moravskoj. Čini se da je k srcu uzeo posljednje Buljbine riječi, o tome da „nema te vatre ni patnje na cijelome svijetu koja može skršiti snagu ruskoga naroda“.

Povodom 200. obljetnice rođenja Antona Brucknera
100. obljetnice rođenja Milka Kelemena

LISINSKI
SUBOTOM
SVIJET NA
DLANU
24/25

Subota, 9. 11. 2024., Velika dvorana
LISINSKI SUBOTOM

ORKESTAR MUZIČKE AKADEMIJE SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

HANSJÖRG ALBRECHT, dirigent

300 ZA BRUCKNERA I KELEMENA

U spomen na 200. godišnjicu rođenja Antona Brucknera
i 100. godišnjicu rođenja Milka Kelemena

U suradnji s Muzičkom akademijom Sveučilišta u Zagrebu.

Milko Kelemen: *Archetypon II 'Für Anton'*, za veliki orkestar
Anton Bruckner: Šesta simfonija u A-duru, WAB 106

Ovim koncertom, pod ravnanjem istaknutoga njemačkog dirigenta, orguljaša i čembalista **Hansjörga Albrechta**, obilježava se rođenje čovjeka koji će preobraziti europski simfonizam 19. stoljeća i utrti put mnogim glazbenim pojavama 20. i 21. stoljeća – **Anton Bruckner**. Naš veliki skladatelj **Milko Kelemen** osjetio je snagu njegovih zamisli pa je i sam napisao skladbu koja istražuje utjecaj Brucknerovih glazbenih ideja na europsku avangardu.

Brucknerov životni put bio je traženje puta do Boga, no taj put nije bio tek isprazni jubilus, nego mučno svladavanje sumnje i vlastite ljudske nedostatnosti. Unutarnja dvojba pojedinca tako je u velikim simfonijama postala umjetničko dobro dano svima nama na uvid i vlastito proživljavanje. Možda je najdirljiviji prikaz borbe sa samim sobom majstorova *Šesta simfonija*, nastala u godinama u kojima se, obeshrabren neuspjesima, bavio mišlju da prestane skladati.

Subota, 16. 11. 2024., Mala dvorana
LISINSKI DA CAMERA

TRIO ELOGIO

PETRIT ÇEKU, gitara

PEDRO RIBEIRO RODRIGUES, gitara

TOMISLAV VUKŠIĆ, gitara

Gošća: **IVANA SRBLJAN**, mezzosopran

Promocija albuma *'Quasi Ritorno'* i svečana proslava 15. obljetnice ansambla *Trio Elogio*

U suradnji s Veleposlanstvom Portugala

Antonio Vivaldi: Trio sonata u d-molu, op. 1, br. 12, RV 63, *La Follia* (obrađa: István Römer)

Hugo Vasco Reis: *Quasi Ritorno*

Enrique Granados: Četiri pjesme (obrađa: Darko Petrinjak)

Bruno Vlahek: *Acumal*, op. 60

Stephen Dodgson: *Follow the Star*

Joaquín Turina: *Poema en forma de canciones* (obrađa: Darko Petrinjak)

Izvanerijski gitaristi, okupljeni u jedan od najenergičnijih gitarskih ansambala, u novom svjetlu predstavljaju neka od najboljih djela pijanističke i orkestralne glazbe inspirirajući suvremene skladatelje da pišu djela baš za njih. Sva trojica su izdanci tzv. zagrebačke gitarističke škole, vrsni interpreti i pedagozi, uvijek nasmijani i umjetnošću čvrsto povezani virtuoz i čija je glavna misija promicanje suvremenog gitarističkog repertoara.

U ciklusu *Lisinski da camera* održat će tri koncerta, a dan prije ovoga koncerta, predstaviti će se najmlađoj publici koncertnom matinejom *Učimo o glazbi uz Trio Elogio*, nakon koje slijedi glazbena radionica.

